

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Opolu

LOP.411.4.5.2023

Pan
Janusz Trzęsimiech
Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
w Nysie
Dyrektor Powiatowej Stacji
Sanitarno-Epidemiologicznej w Nysie
ul. Stefana Żeromskiego 7/9; 48-304 Nysa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/23/510 - Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Nysie ¹ , ul. Stefana Żeromskiego 7/9, 48-304 Nysa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Janusz Trzęsimiech, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Nysie ² – Dyrektor PSSE; od 24 stycznia 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego 2. Działania oświatowo-zdrowotne Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych zarówno przed tym okresem jak i po nim, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w okresie objętym kontrolą
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
Kontroler	Rafał Marynowicz, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LOP/100/2023 z 16 listopada 2023 r.

(akta kontroli str. 1)

¹ Dalej: Stacja lub PSSE.

² Dalej także: PPIS.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Nysie podejmował działania mające na celu zapewnienie realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. Pracownicy kontrolowanej jednostki posiadali wiedzę o podmiotach leczniczych udzielających świadczeń w ramach podstawowej opieki zdrowotnej⁵, wykonujących na terenie Powiatu Nyskiego szczepienia obowiązkowe dzieci i młodzieży oraz gromadzili i weryfikowali otrzymywane od nich dane. Nie zapewniono jednak właściwego (rzetelnego i skutecznego) nadzoru nad prawidłowością przekazywanych przez te jednostki sprawozdań okresowych z przeprowadzonych szczepień ochronnych. W konsekwencji w Stacji przyjmowano sprawozdania obciążone licznymi wadami i brakami ograniczającymi możliwość wykorzystania zawartych w nich danych w sprawowaniu przez Stację bieżącego nadzoru nad szczepieniami ochronnymi (w tym identyfikacji niezaszczepionych dzieci i młodzieży oraz osób uchylających się od obowiązku szczepień⁶) oraz bezpośredniego ich wykorzystania w sporządzanych w PSSE sprawozdaniach zbiorczych. W toku kontroli prowadzonych w POZ, w zakresie realizacji Programów Szczepień Ochronnych⁷ oraz prowadzenia dokumentacji z tym związanej, pracownicy Stacji nie wskazywali jednak na nieprawidłowości w tym zakresie, przez co kontrole te były w tym obszarze nierzetelne i miały ograniczony wpływ na poprawę działań zobowiązanych do składania tych sprawozdań podmiotów. Na sprawozdaniach przekazywanych przez poszczególne jednostki POZ nanoszone były ponadto - przez pracowników Stacji - poprawki korygujące ich treść, mimo braku podstaw prawnych dla takich działań.

Pracownicy Stacji, w oparciu o opracowania otrzymywane z Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Opolu⁸ zawierające dane uzyskane z terenu województwa opolskiego oraz posiadane sprawozdania składane przez jednostki POZ wykonujące szczepienia, dokonywali analiz i ocen epidemiologicznych. Były one wykorzystywane w bieżącej działalności Stacji, jak też na potrzeby sporządzenia informacji o stanie bezpieczeństwa sanitarnego Powiatu Nyskiego przedstawianej corocznie Radzie Powiatu Nyskiego.

W kontrolowanej jednostce prowadzono w okresie objętym kontrolą różnorodne działania oświatowo-zdrowotne w celu zapewnienia realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży, w tym czynności ukierunkowane na promocję szczepień obowiązkowych, mające na celu kształtowanie właściwych postaw i zachowań zdrowotnych dotyczących szczepień. Działania takie kierowano także do osób przybyłych do Polski z Ukrainy i szczepionych według innego kalendarza szczepień. Gromadzono także i przekazywano do WSSE dane o sytuacji epidemiologicznej uchodźców oraz udzielonej im pomocy.

W kontrolowanej jednostce nie podejmowano natomiast żadnych czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych przewidzianych w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji wobec osób uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych, pomimo posiadania informacji o takich osobach. Pierwsze udokumentowane działania edukacyjno-informacyjne wobec uchylających się/niezaszczepionych pacjentów POZ wdrożono dopiero w trakcie kontroli NIK, w grudniu 2023 r.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę opisową.

⁵ Dalej: POZ.

⁶ Rodziców i opiekunów, a także pełnoletniej młodzieży.

⁷ Dalej: PSO.

⁸ Dalej: WSSE.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylenia się od niego

Opis stanu faktycznego

1.1. Zgodnie ze Statutem PSSE¹⁰ obszar działania kontrolowanej jednostki obejmował Powiat Nyski. Na podstawie Regulaminu Organizacyjnego Stacji¹¹ w jej skład wchodził m.in. Oddział Epidemiologii, właściwy w sprawach realizacji zadań PPIS w zakresie nadzoru na zapobieganiem oraz zwalczaniem chorób zakaźnych i zakażeń, a także nadzoru nad wykonawstwem szczepień ochronnych. Zadanie to miało być realizowane m.in. przez: a/ monitorowanie sytuacji epidemiologicznej w powiecie, b/ wykonywanie w tym zakresie analiz porównawczych i ocen epidemiologicznych, c/ sprawowanie nadzoru nad wykonawstwem szczepień ochronnych w zakresie przestrzegania PSO oraz d/ sprawowanie nadzoru nad gospodarką preparatami szczepionkowymi w punktach szczepień. Zadania PPIS w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej realizowane były przez Sekcję Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej. Wspólnymi zadaniami komórek organizacyjnych Stacji było m.in. wykonywanie czynności kontrolnych oraz przygotowywanie projektów decyzji oraz wykonywanie czynności w postępowaniu administracyjnym i w postępowaniu egzekucyjnym.

(akta kontroli str. 449-482)

1.2. W okresie objętym kontrolą wszystkie placówki POZ z terenu powiatu przekazywały do Stacji sprawozdania z wykonywanych szczepień ochronnych, tj.:

- 1) roczne sprawozdania ze szczepień ochronnych MZ-54¹², o których mowa w przepisach rozporządzeń Rady Ministrów w sprawie programów badań statystycznych statystyki publicznej¹³,
- 2) kwartalne sprawozdania z obowiązkowych szczepień ochronnych¹⁴, o których mowa w §§ 13-14 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych¹⁵, na które składały się: a/ kwartalne sprawozdanie z obowiązkowych szczepień ochronnych według informacji zawartych w kartach uodpornienia przechowywanych przez składającego sprawozdanie¹⁶ oraz b/ kwartalne sprawozdanie z przeprowadzonych szczepień ochronnych według ilości wykorzystanych szczepionek¹⁷.

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę opisową.

¹⁰ Stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 97/20 Wojewody Opolskiego z dnia 10 września 2020 r.

¹¹ Stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 1/2010 Dyrektora Stacji z 5 stycznia 2010 r. Projekt regulaminu organizacyjnego został zatwierdzony przez Wojewodę Opolskiego 30 grudnia 2009 r.

¹² Dalej: sprawozdania roczne.

¹³ Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie programów badań statystycznych statystyki publicznej: a/ na rok 2021 z dnia 25 września 2020 r. (Dz. U. poz. 2062, ze zm.), b/ na rok 2022 z dnia 19 listopada 2021 r. (Dz. U. poz. 2303, ze zm.), c/ na rok 2023 z dnia 7 października 2022 r. (Dz. U. poz. 2453, ze zm.).

¹⁴ Dalej: sprawozdania kwartalne.

¹⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 2122, ze zm.; dalej: rozporządzenie w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r. Obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. poz. 2077); dalej: rozporządzenie w sprawie szczepień ochronnych z 2023 r.

¹⁶ Dalej: sprawozdania według kart.

¹⁷ Dalej: sprawozdania według szczepionek.

Według danych PSSE, na terenie Powiatu Nyskiego w latach 2021-2023 funkcjonowało 26¹⁸ podmiotów leczniczych realizujących umowy w rodzaju *Podstawowa Opieka Zdrowotna*, udzielających świadczeń medycznych polegających m.in. na szczepieniu dzieci i młodzieży. Dane te odpowiadały danym uzyskanym przez NIK na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK z Opolskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia. Dwa podmioty lecznicze¹⁹, prowadzące działalność w dwóch lokalizacjach każdy, składały swoje sprawozdania według miejsca udzielania świadczeń. Dodatkowo poza przychodniami POZ sprawozdania według szczepionek składane były przez trzy podmioty wykonujące obowiązkowe szczepienia²⁰ w łącznie sześciu miejscach – odrębnie dla każdego miejsca udzielania świadczeń. Tym samym do PSSE za poszczególne kwartały okresu 2021-2023 złożono 28 lub 27²¹ sprawozdań według kart oraz 34 lub 33²² sprawozdania według szczepionek.

Na terenie Powiatu Nyskiego funkcjonował jeden oddział neonatologiczny, tj. Oddział Neonatologii z Pododdziałem Patologii Noworodka działający w ramach Zespołu Opieki Zdrowotnej w Nysie²³.

(akta kontroli str. 445-446, 503)

W sprawozdaniach rocznych przedstawiano dane o: a/ liczbie przechowywanych w POZ kart uodpornienia dzieci i młodzieży poniżej 20 roku życia, w podziale na poszczególne roczniki, b/ stanie zaszczepienia dzieci i młodzieży przeciw chorobom zakaźnym według roku urodzenia, c/ szczepieniach przeciw gruźlicy noworodków i dzieci do 15 roku życia wykonanych w roku sprawozdawczym oraz innych wykonanych szczepieniach.

W sprawozdaniach kwartalnych przedstawiano – w podziale na poszczególne roczniki – informacje o liczbie przechowywanych w POZ kart uodpornienia i ich ruchach w okresie sprawozdawczym (kartach założonych przez POZ, kartach otrzymanych od innych podmiotów, kartach usuniętych oraz kartach przekazanych do innych podmiotów), wykorzystanych szczepionkach i podanych dawkach. W przypadku części sprawozdań z obowiązkowych szczepień ochronnych według informacji zawartych w kartach uodpornienia przechowywanych przez składających sprawozdania podawano liczbę osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych, a w przypadku części kwartalnych sprawozdań z przeprowadzonych szczepień ochronnych według ilości wykorzystanych szczepionek – dane o ilości szczepionki pobranej z PSSE, liczbie podanych dawek szczepionki uchodźcom z Ukrainy, dawkach zniszczonych w wyniku awarii/przeterminowania/stłuczenia oraz stanu szczepionek w placówce na koniec kwartału.

W wykazach osób uchylających się przekazanych do Stacji przez POZ podawano dane osobowe dziecka i rodzica (rodziców), przedstawiając informację w sposób narastający (osoba była ujmowana w kolejnych wykazach, aż do spełnienia lub ustania obowiązku szczepienia).

(akta kontroli str. 405-431, 445-446, 503)

Według posiadanych przez PSSE danych pochodzących ze sprawozdań rocznych, łączna liczba kart uodpornienia dotyczących dzieci i młodzieży, którzy powinni zostać

¹⁸ W tym dwa posiadające siedzibę poza Powiatem Nyskim i prowadzące przychodnie POZ na terenie tego Powiatu oraz jeden, który zakończył wykonywanie takiego świadczenia w 2022 r.

¹⁹ W IV kwartale 2022 r. przejściowo były to trzy podmioty, z uwagi na przejście pacjentów.

²⁰ Były to: Zespół Opieki Zdrowotnej w Nysie (Oddział Neonatologii z Pododdziałem Patologii Noworodka, Przychodnia Specjalistyczna, Poradnia Chirurgii Ogólnej, Poradnia Chorób Zakaźnych i Oddział Ratunkowy), Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Głucholazach oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Rodzinna "Mariacka" Sp. z o.o. (Gabinet zabiegowy).

²¹ Od I kwartału 2023 r.

²² Jw.

²³ Według danych Rejestru Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą – księga rejestrowa nr 000000009408 (<https://rpwdl.ezdrowie.gov.pl/RPM/DetailsConfirm?Id=8380>).

poddani szczepieniom obowiązkowym w kolejnych latach okresu objętego kontrolą wynosiła: a/ 21 611 osób w 2021 r., b/ 21 384 osób w 2022 r. i c/ 21 087 osób w 2023 r. Liczba dawek szczepień wykonanych w tym okresie wynosiła odpowiednio: 15 845, 15 544 oraz 14 239. W Stacji nie dysponowano informacjami o liczbie dzieci i młodzieży podlegających w danym roku obowiązkowym szczepieniom ani o liczbie takich osób zaszczepionych (sprawozdania przekazywane przez poszczególne jednostki POZ danych w takim układzie nie przewidywały).

(akta kontroli str. 417-431, 503-508)

PSSE przekazała do podmiotów wykonujących obowiązkowe szczepienia ochronne m.in.:

a/ pismo²⁴ wskazujące na obowiązki i odpowiedzialność podmiotów leczniczych, a także na działania w stosunku do osób, które uchylają się od obowiązku szczepień ochronnych (obowiązek powiadomienia o konieczności szczepień, posiadania dowodu potwierdzającego powiadomienie i dowodu braku zgody rodziców lub opiekunów prawnych – oświadczenia, obowiązek dołączania do sprawozdań, wykazów osób uchylających się);

b/ pismo²⁵ określające osoby, które należy uznać za uchylające się (osoby odmawiające lub unikające obowiązkowych szczepień ochronnych, które nie mają potwierdzonych przeciwwskazań do wykonania szczepienia), jak też wskazujące, że nie należy wykazywać jako osób uchylających się dzieci posiadających udokumentowane odroczenie od szczepień lub skierowanie do poradni specjalistycznych;

c/ prośbę²⁶ o sporządzanie wykazu osób uchylających się od obowiązku szczepień zawierającego informacje o: 1/ imieniu i nazwisku dziecka, 2/ adresie, 3/ numerze PESEL dziecka, 4/ brakujących szczepieniach ochronnych, 5/ danych rodziców/opiekunów prawnych (imię i nazwisko, PESEL, adres zamieszkania), 6/ dacie i formie ostatniego powiadomienia opiekunów o obowiązku szczepień, 7/ roku uznania środowiska za oporne, 8/ przyczynie uchylania się od szczepień; w przesłanym dokumencie określono, że do kategorii osób uchylających się należy zakwalifikować osoby które nie wykonały obowiązku poddania się szczepieniem w terminach wezwań przez lekarza POZ, nie przedstawiły zaświadczenia o wykonaniu szczepień i u których nie stwierdzono przeciwwskazań stanowiących podstawę odroczenia wykonania szczepienia;

d/ pismo²⁷ zawierające m.in. wzór sprawozdania kwartalnego z przeprowadzonych szczepień ochronnych według ilości wykorzystanych szczepionek, w którym ustalono nazwy szczepionek i kolumn inne niż określone w załączniku nr 5 do rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r., a także wzór sprawozdania kwartalnego według informacji zawartych w kartach uodpornienia przechowywanych przez składającego, z informacją, że do tego sprawozdania należy dołączyć wykaz środowisk opornych zadeklarowanych w przychodni;

e/ pismo²⁸ przekazujące wzory sprawozdań kwartalnych i sprawozdania rocznego MZ-54 oraz wytyczne w zakresie ich sporządzania, w tym wskazujące, że za osobę uchylającą się należy uznać osoby, które odmawiają lub unikają obowiązkowych szczepień ochronnych, bez stwierdzonych przeciwwskazań do ich wykonania, jak również określające, że nie należy wykazywać dzieci z chorobami przewlekłymi stanowiącymi przeciwwskazania do szczepień oraz dzieci będących w trakcie diagnozowania; przesłany wzór sprawozdania kwartalnego z przeprowadzonych szczepień ochronnych według ilości wykorzystanych szczepionek zawierał nazwy

²⁴ Znak EP.4114.6.2014.EK z 24 września 2014 r.

²⁵ Znak EP.4112.6.2019.EK z 27 marca 2019 r.

²⁶ Mail z 30 sierpnia 2022 r.

²⁷ Znak EP.0441.5.2023.MM z 13 marca 2023 r.

²⁸ Znak EP.966.1.1.2024.MM z 2 stycznia 2024 r.

szczepionek i kolumn inne niż określone w załączniku nr 5 do rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r.; w zakresie sprawozdania MZ-54 wskazano m.in., że w wyjaśnieniach do sprawozdania należy rozpisać braki w szczepieniach, które powinny zostać zrealizowane na 31 grudnia 2023 r., ze wskazaniem czy dotyczą one osób uchylających się / osób odroczonej od szczepień / osób, które wyjechały lecz nie wycofały deklaracji lub nie podały placówki, do której należy wysłać kartę szczepień, sprawozdanie należy przesłać w wersji elektronicznej (MS Excel), a po jego sprawdzeniu – wydrukować, podpisać i przesłać do PSSE.

Fakt utrzymywania kontaktów telefonicznych i mailowych PSSE z jednostkami POZ, w trakcie których poruszano kwestie danych przedstawianych w sprawozdaniach potwierdzili przedstawiciele wszystkich jednostek POZ²⁹.

(akta kontroli str. 20-23, 63-64, 91-95, 115-123, 581-620)

PPIS otrzymał w styczniu 2021 r.³⁰, w maju 2022 r.³¹ i w styczniu 2023 r.³² od Głównego Inspektora Sanitarnego³³ i Opolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego³⁴ pisma, w których został zobowiązany do złożenia sprawozdań o osobach uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych oraz o działaniach podejmowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w celu egzekwowania jego wykonania przez osoby uchylające się. Sprawozdanie to miało zawierać m.in. a/ liczbę uchylających się od obowiązku szczepień, b/ liczbę osób uchylających się, które wykonały obowiązek szczepień w trakcie roku, c/ liczbę nowych osób uchylających się, d/ liczbę niezaszczepionych dzieci w związku z uchylaniem się od obowiązku szczepień, e/ liczbę upomnień zawierających wezwanie do wykonania obowiązku szczepień, f/ liczbę tytułów wykonawczych, g/ liczbę wniosków do wojewody o egzekucję administracyjną, h/ liczbę postępowań w sprawach o wykroczenia zakończonych wystawieniem mandatu lub wnioskiem do sądu – w podziale na przyczyny uchylania się od obowiązku szczepień ochronnych (tj. odrębność kulturowa, religijna lub etniczna, wpływ środowisk propagujących medycynę alternatywną, wpływ ruchów antyszczepionkowych, wcześniej NOP³⁵ u osoby zobowiązanej i nieznana przyczyna).

W ww. pismach wskazywano na narastające zjawisko uchylania się od obowiązku szczepień oraz zobowiązanie organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej do podejmowania działań jako wierzyciela administracyjnego obowiązku szczepień, a także na priorytetowy charakter takich działań. Określono też wytyczne odnoszące się do sporządzania sprawozdań, w tym wskazano na niedopuszczalność przekazywania niejednoznacznych danych, nakaz podawania jednoznacznych wartości liczbowych (wpisywanie „0”, wypełnianie komórek). Ustalono również, że jako osoby uchylające należało wykazywać każdego z rodziców lub osobę sprawującą opiekę nad małoletnim lub osobą bezradną, którzy nie posiadają pełnej zdolności do czynności prawnych lub osobę dorosłą, która nie poddała się wymaganemu prawem szczepieniu ochronnemu. Osoby uchylające miały być wykazywane jeden raz niezależnie od ilu obowiązków określonych podmiotowo lub przedmiotowo się uchylały (tj. niezależnie, czy nie wykonały obowiązków w odniesieniu do jednego lub więcej dzieci, a także, czy uchylanie pozostawało w związku z obowiązkiem szczepień przeciwko jednej lub kilku chorobom).

(akta kontroli str. 24-34, 38-48, 80-90)

²⁹ Według informacji pozyskanych POZ na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

³⁰ Znak EP.SO.732.1.2021 z 11 stycznia 2021 r. i znak EP.9011.5.2011.ED z 15 stycznia 2021 r.

³¹ Znak EP.SO.732.1.2022 z 2 maja 2022 r. i znak EP.0441.10.2022.ED z 13 maja 2022 r.

³² Znak EP.SO.732.1.2023 z 10 stycznia 2023 r. i znak EP.9011.9.2023.ED z 12 stycznia 2023 r.

³³ Dalej GIS.

³⁴ Dalej także: OPWIS.

³⁵ NOP – niepożądaną odczyn poszczepienny.

PPIS otrzymał też od GIS i OPWIS pisma³⁶, w których zwracano się m.in. z prośbą o kontakt ze świadczeniobiorcami w celu uzupełnienia/realizacji szczepień ochronnych dzieci przeciwko polio i o podjęcie stosownych działań w stosunku do opiekunów dzieci, którzy odmawiają realizacji szczepień ochronnych. PPIS zwracał się do podmiotów leczniczych w Powiecie Nyskim o wzmożenie nadzoru nad *poliomyelitis* (w tym o uzupełnienie zaległych i realizowanie bieżących szczepień) oraz przesyłał informacje i schematy postępowania w tym zakresie³⁷.

(akta kontroli str. 96-104, 107-114)

Spośród 332 kwartalnych sprawozdań według kart:

- w 73 przypadkach (22%) nie podano liczby osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych wymaganej wzorem tego sprawozdania w jego dziale drugim,
- w dwóch przypadkach (0,6%) sprawozdania były niekompletne – nie dołączono do nich imiennych wykazów osób uchylających się, wymaganych wzorem sprawozdania,
- w 11 przypadkach (3,3%), pomimo niewykazania w sprawozdaniach faktu występowania osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych, POZ przekazały do Stacji imienne wykazy osób uchylających się od szczepień,
- w 14 przypadkach (4,2%) na sprawozdaniach lub na dołączanych do nich wykazach osób uchylających się od obowiązkowych szczepień pracownicy PSSE wprowadzili adnotacje i zmiany bez uzyskania korekty tych dokumentów złożonej przez podmioty lecznicze.

(akta kontroli str. 445-446)

Szczegółowe badanie 184 sprawozdań kwartalnych złożonych za czwarte kwartały lat 2021-2023 oraz pozostałych 249 sprawozdań według kart z tego okresu wykazało, że w Stacji przyjmowane były sprawozdania wadliwe formalnie, niekompletne, błędne i złożone nieterminowo. Sprawozdania kwartalne i sprawozdania roczne podlegały w Stacji weryfikacji przez pracowników Oddziału Epidemiologii (tj. p.o. Kierownika Oddziału Epidemiologii³⁸ oraz Asystenta Oddziału Epidemiologii³⁹) w zakresie danych o liczbie kart uodpornień oraz o liczbie zrealizowanych szczepień i w sytuacji stwierdzenia błędów liczbowych w sprawozdaniach nanoszono na nich zmiany w formie skreśleń lub adnotacji odręcznej.

(akta kontroli str. 445-446)

Pomimo powyższego, w przypadku sprawozdań kwartalnych od I kwartału 2021 r. do III kwartału 2023 r. nie kwestionowano braku kompletności takich sprawozdań i nie uzyskano korekt sprawozdań, co przedstawiono szczegółowo w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Dane liczbowe zawarte w otrzymywanych przez PSSE kwartalnych sprawozdaniach z obowiązkowych szczepień ochronnych według kart, po ich analizie i weryfikacji, a także po korektach nanoszonych przez pracowników Stacji⁴⁰, początkowo były sumowane bez użycia programów komputerowych, a począwszy od trzeciego kwartału 2022 r. były wprowadzane do arkuszy kalkulacyjnych, a następnie sumowane i służyły do sporządzenia sprawozdań według układu wynikającego z obowiązujących przepisów.

(akta kontroli str. 485, 512-513)

³⁶ Pisma: a/ GIS znak EP.NE.742.5.2023 z 20 marca 2023 r.; b/ OPWIS: znak EP.9011.35.2023.EZ z 22 marca 2023 r., znak EP.9011.74.2023.EZ z 26 lipca 2023 r. oraz znak EP.9011.82.2023.EZ z 7 sierpnia 2023 r.

³⁷ M.in. znak EP.9011.1.7.2023.MM z 29 marca 2023 r. i znak EP.9011.1.20.2023.MM z 27 lipca 2023 r.

³⁸ Dalej: Kierownik.

³⁹ Dalej: Asystent.

⁴⁰ W przypadku sprawozdań za IV kwartał 2023 r. korekty były sporządzane przez jednostki POZ.

Na podstawie danych ze sprawozdań POZ w Stacji opracowywano sprawozdania zbiorcze przekazywane do WSSE, tj. kwartalne sprawozdania z obowiązkowych szczepień ochronnych oraz roczne sprawozdania ze szczepień ochronnych MZ-54. Sprawozdania te przekazano WSSE terminowo: a/ sprawozdania roczne za poszczególne lata okresu objętego kontrolą odpowiednio: 25 lutego 2022 r., 10 lutego 2023 r. oraz 9 lutego 2024 r., tj. zgodnie z zasadami ustalonymi w programach badań statystycznych statystyki publicznej, b/ kwartalne – do 21 dni po zakończeniu kwartału zgodnie z zasadami ustalonymi na kolejne lata w wytycznych OPWIS.

(akta kontroli str. 35-36, 405-431)

Dane o liczbie osób uchylających się przedstawiane przez PSSE w kwartalnych sprawozdaniach z obowiązkowych szczepień ochronnych według kart były różne od danych przekazywanych do Stacji przez poszczególne jednostki POZ. Powyższe szczegółowo opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 414)

Na podstawie danych umieszczonych w przekazanych przez jednostki POZ wykazach osób uchylających prowadzono w Oddziale Epidemiologii wykaz – ewidencję osób uchylających się⁴¹. W wykazie tym odnotowano odrębnie w poszczególnych kwartałach lat 2021-2022 dane dotyczące odpowiednio 91, 102, 116, 128, 142, 145, 149 i 247 dzieci, a w wykazie sporządzonym na koniec 2023 r. – dane 821 dzieci. Przy niektórych osobach znajdowały się adnotacje o zaszczepieniu – łącznie na 15 marca 2024 r. z ww. osób zaszczepionych zostało 11 dzieci⁴², które zostały ujęte w co najmniej jednym wykazie kwartalnym lub rocznym. Prowadzona ewidencja stanowiła narzędzie pomocnicze do sporządzania przez PSSE sprawozdań oraz do podjęcia w grudniu 2023 r. działań informacyjno-edukacyjnych osób niewypełniających obowiązku szczepień ochronnych.

(akta kontroli str. 448)

Kierownik wskazała, że ewidencja osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych prowadzona jest poprzez przepisywanie osób wykazanych w listach o osobach uchylających się złożonych przez podmioty lecznicze (...) Informacje w większości przypadków pozyskiwane są i na bieżąco odnotowywane w trakcie rozmów z pracownikami medycznymi punktów szczepień – głównie telefonicznie, a także osobiście podczas np. wydawania szczepionek czy kontroli punktu szczepień. W niektórych przypadkach uzupełnione informacje nanoszone są na wykazy osób uchylających się od obowiązku szczepień – dla zebrania danych w jednym miejscu.

(akta kontroli str. 502-503)

1.3. W kolejnych latach okresu objętego kontrolą w PSSE sporządzono także – na podstawie wytycznych GIS przekazywanych w każdym roku przez OPWIS – sprawozdania o osobach uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych oraz sprawozdania o działaniach podejmowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w celu egzekwowania jego wykonania przez osoby uchylające się.

W ww. wytycznych GIS założono, że sprawozdania zbiorcze z województw pozwolą na sporządzenie i przedstawienie Ministrowi Zdrowia oraz innym organom i instytucjom (np. komisjom parlamentarnym, Najwyższej Izbie Kontroli, Radzie Ministrów), a także mediom zainteresowanym realizacją w danym roku Programu Szczepień Ochronnych, informacji i wniosków wynikających z działań podejmowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną w celu zapobieżenia

⁴¹ Rejestr w formie elektronicznej prowadzony w formie pliku Word zawierający imiona i nazwiska, daty urodzenia oraz adnotacje PSSE dotyczące m.in. przyczyn uchylania się od szczepień. W wykazie nie były ujmowane osoby, które posiadały przeciwwskazania medyczne do poddania się szczepieniom.

⁴² W tym 10 zaszczepiono 2023 r., a jedno w 2024 r.

narastającemu (...) zjawisku uchylania się od obowiązkowych szczepień ochronnych, do podejmowania to których działań organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej są prawnie zobowiązane jako prawni wierzyciele administracyjnego obowiązku szczepień i których każdorazowe podejmowanie było również Państwu wskazane jako priorytet działalności organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej (...).

W ww. sprawozdaniach Stacji za lata 2020-2023 nie wykazano jakichkolwiek działań podejmowanych przez pracowników PSSE w celu egzekwowania wykonania przez osoby uchylające się obowiązku szczepień ochronnych, przewidzianych wzorem sprawozdania (w tym dotyczących wystawionych upomnień zawierających wezwanie do wykonania obowiązku szczepień z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę egzekucji administracyjnej, czy dotyczących wystawionych tytułów wykonawczych). Brak aktywności Stacji w tym obszarze opisano szczegółowo w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Podana w ww. sprawozdaniach Stacji za lata 2020-2023 liczba dzieci niezaszczepionych w związku z uchylaniem się od obowiązku szczepień ochronnych (wynosząca w kolejnych latach odpowiednio: 87, 128, 247 i 821 osób) była zgodna z liczbą dzieci wykazaną w kwartalnych sprawozdaniach według kart za IV kwartał ww. lat, a także z wykazem osób uchylających się od obowiązku szczepień prowadzonym w oparciu o wykazy otrzymywane od jednostek POZ. W ww. sprawozdaniach wykazano również: a/ liczbę osób uchylających się na koniec poszczególnych lat, tj. 129, 191, 382 i 836 osób, b/ liczbę nowych osób uchylających się w danym roku, tj. 16, 72, 199 i 471 osób oraz c/ liczbę osób uchylających się, które wykonały obowiązek szczepień, tj. 4, 10, 8 i 17. Wśród przyczyn uchylania się od obowiązku szczepień ochronnych wskazano na (według stanu na 31 grudnia 2023 r.) odrębność kulturową, religijną lub etniczną (4 osoby), wpływ ruchów antyszczepionkowych (122) oraz inną lub nieznaną przyczynę (695 osób).

(akta kontroli str. 432-444, 446)

Sprawozdania kwartalne POZ i sprawozdania roczne POZ nie zawierały informacji o przyczynach uchylania się od obowiązkowych szczepień. Informacje takie zawierały natomiast wykazy osób uchylających się od obowiązku szczepień dołączane do sprawozdań według kart z uwzględnieniem wzoru tego wykazu przekazanego przez PSSE w sierpniu 2022 r. W wyjaśnieniach w sprawie źródła takich danych w rocznych sprawozdaniach PSSE o osobach uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych Kierownik podała: *w przypadku, gdy wykazy osób uchylających się nie zawierały wszystkich niezbędnych danych dotyczących niezaszczepionych dzieci i młodzieży, rodziców/opiekunów osób niezaszczepionych, a także danych dotyczących przyczyn uchylania się od obowiązku szczepień ochronnych wielokrotnie kontaktowano się telefonicznie z personelem medycznym poszczególnych punktów szczepień, w celu uzupełnienia danych. Pozyskane informacje nanoszono na otrzymane z placówek wykazy lub na wykazy opracowane na potrzeby analiz przez pracowników Oddziału Epidemiologii PSSF w Nysie. W przypadkach, gdy wykazy osób uchylających się od obowiązku szczepień nie zawierały znacznej ilości wymaganych danych lub gdy zawierały błędy, zwracano się z prośbą o poprawienie i ponowne przesłanie zestawienia. Wskazała również, że w wielu przypadkach przychodnie nie podają kompletnej informacji, ponieważ ich nie posiadają – szczególnie w zakresie danych obojga rodziców. Zazwyczaj przy dokumentacji medycznej dziecka wpisane są dane tylko jednego rodzica/opiekuna prawnego. Jeśli drugi z nich nie jest pacjentem przychodni, to jego danych brak. Znaczna też część rodziców uchylających się od szczepień ochronnych nie chce wprost wskazać powodu swojej decyzji, dlatego odnotowywane jest „przyczyna nieznaną”.*

(akta kontroli str. 508-509)

Sprawozdania Stacji o osobach uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych oraz o działaniach podejmowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w celu egzekwowania jego wykonania przez osoby uchylające się przekazywane były w okresie objętym kontrolą do OPWIS w terminach ustalonych w ww. wytycznych GIS. OPWIS nie zgłaszał uwag do przekazywanych informacji.

(akta kontroli str. 432, 436, 439, 442)

1.4. W latach 2021-2023 w PSSE dokonywano analiz i ocen epidemiologicznych, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej⁴³. Wyniki tych działań wykorzystywano w bieżącej działalności Stacji, przekazywano podmiotom leczniczym z terenu Powiatu Nyskiego oraz były one wykorzystywane do sporządzenia *Informacji o stanie bezpieczeństwa sanitarnego Powiatu Nyskiego* przedstawianej corocznie Radzie Powiatu Nyskiego.

Stacja otrzymała od OPWIS analizy stanu zaszczepienia dzieci i młodzieży w rocznikach podlegających szczepieniu. Przedstawiono w nich informacje o odsetku zaszczepionych w podziale na 11 powiatów województwa opolskiego⁴⁴ oraz na poszczególne choroby objęte szczepieniami, a także wartości średnie dla każdego z powiatów i dla całego województwa. Według ww. analiz stan zaszczepienia w powiecie nyskim był niższy niż średnia dla województwa opolskiego, a np. odsetek zaszczepionych przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi i polio (w 6. roku życia) oraz przeciwko odrze, śwince i różycy (w 10. roku życia) plasował Powiat Nyski na ostatnim miejscu w województwie. Z ww. analiz OPWIS jednoznacznie wynikało, że od 2016 r. do 2021 r. odsetek zaszczepionych (średnia dla województwa) istotnie zmalał z 95,6% do 87,3%, po czym nieznacznie wzrósł w 2022 r. do 88,1%. Zjawisko to ocenione zostało w tych analizach jako bardzo niepokojące, mogące przynieść niekorzystne skutki zdrowotne w postaci wzrostu zachorowań na choroby zakaźne. Z analiz OPWIS wynikało też, że wzrastała w tym okresie liczba uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych w poszczególnych powiatach.

Z przekazanych podmiotom leczniczym analiz⁴⁵ wynikało, że w latach 2020-2021 na terenie Powiatu Nyskiego nastąpił znaczny spadek realizacji szczepień ochronnych u dzieci i młodzieży, w wyniku czego procent zaszczepienia w 2021 r. był bardzo niski, w tym w 6. roku życia przeciw błonicy, krztuścowi i polio zmniejszył się z 68,4% w 2019 r. do 46,8% w 2021 r., a w 10 roku życia przeciwko odrze, śwince i różycy – z 74,42% do 49,20%. W analizie dotyczącej 2022 r. wskazano m.in., że w kilku punktach szczepień uzyskano zadowalający poziom (powyżej 70%) uodpornienia w rocznikach podlegających obowiązkowi szczepień w 2022 r., lecz odsetek zaszczepienia na terenie Powiatu Nyskiego utrzymywał się dalej na bardzo niskim poziomie, znacznie niższym niż przed pandemią COVID-19 i tylko nieznacznie wyższym niż w 2021 r.

W pismach zawierających wyniki dokonywanych analiz wskazywano na najniższy stan zaszczepienia dzieci i młodzieży w Powiecie Nyskim w stosunku do innych powiatów województwa opolskiego, a także zwracano podmiotom leczniczym uwagę na bardzo niski poziom zaszczepienia dzieci i młodzieży z Powiatu Nyskiego, spadającą odporność populacyjną i na konieczność wykonywania szczepień na bieżąco oraz uzupełnienia zaległych szczepień. Zwracano się o podjęcie działań w celu wyegzekwowania wykonania szczepień wobec opiekunów prawnych unikających szczepień u dzieci, jak też o zintensyfikowanie działań – zwiększenie ilości wezwań telefonicznych i pisemnych, odnotowywanie wezwań w dokumentacji medycznej pacjentów oraz szczepienia przy okazji wykonywania bilansów okresowych. Zalecano przeprowadzenie rozmów z rodzicami odwołującymi

⁴³ Dz. U. z 2024 r. poz. 416.

⁴⁴ W tym razem powiat opolski i Miasto Opole.

⁴⁵ Znak EP.966.1.6.2022.EK z 4 kwietnia 2022 r. i znak EP.966.1.3.2023.MM z 27 marca 2023 r.

realizację obowiązku szczepień w celu nakłonienia do ich wykonania, wyegzekwowania zaświadczeń lekarzy specjalistów o przeciwskazaniach z powodów medycznych, a także rozważenie zwiększenia liczby godzin funkcjonowania punktów szczepień.

Dane przedstawione w tych dokumentach nie odnosiły się do skuteczności działań poszczególnych POZ w realizacji PSO na tle pozostałych podmiotów medycznych udzielających tego typu świadczeń w powiecie nyskim, a także do stanu zaszczepienia w poszczególnych gminach Powiatu Nyskiego.

(akta kontroli str. 57-62, 105-106, 324-362)

1.5. W PSSE opracowane zostały *Informacje o stanie bezpieczeństwa sanitarnego powiatu nyskiego*⁴⁶, które zgodnie z art. 12a ust. 3 ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej przedstawiane były w kolejnych latach okresu objętego kontrolą Radzie Powiatu Nyskiego. Oceny te prezentowano także m.in. podczas posiedzeń Komisji Bezpieczeństwa i Infrastruktury oraz Komisji Zdrowia i Spraw Społecznych Rady Powiatu Nyskiego. W ww. *Informacjach o stanie bezpieczeństwa* przedstawiana była m.in. sytuacja epidemiologiczna – liczba zachorowań⁴⁷ i jej zmiany w porównaniu do poprzednich lat, zmiany liczby zachorowań, jak też działania związane ze sprawowanym nadzorem nad terminowym zgłaszaniem podejrzeń i rozpoznaniem chorób zakaźnych. Opisywana była też rola PSO, obowiązek poddawania się szczepieniom, cele szczepień, a także poziom zaszczepienia w poszczególnych rocznikach i grupach szczepienia. Część dokumentów stanowił opis zagadnień związanych ze stanem epidemii i stanem zagrożenia epidemicznego, a także z zagrożeniami powodowanymi wirusem SARS-CoV-2, w tym podejmowanymi działaniami oraz jego wpływem na ograniczenie w realizacji niektórych zadań PSSE.

(akta kontroli str. 324-362)

W *Informacji o stanie bezpieczeństwa* sporządzonej w 2021 r. za 2020 r. zwrócono uwagę m.in. na wysoki poziom zaszczepienia 3-latków (w tym przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu B – 96,34%, a przeciw błonicy, tężcowi i krztuścowi – 84,05%), znaczne obniżenie poziomu zaszczepienia wśród 6-, 10-, 14- i 19-latków (w przypadku 10-latków nastąpił spadek zaszczepienia przeciw odrze, śwince i różyczce z 74,42% do 43,75%). Przedstawiono też liczbę zaszczepionych szczepionkami zalecanymi, w tym na grypę sezonową i wirusowe zapalenie wątroby. W kolejnym roku zwrócono uwagę m.in. na znaczny wzrost zachorowań na ospę wietrzną i związaną z tym konieczność rozpoczęcia szczepień większej populacji dzieci, dalsze obniżenie poziomu zaszczepienia najmłodszych dzieci oraz nieznaczny wzrost poziomu zaszczepienia wśród starszych dzieci, który jednak w dalszym ciągu nie osiągnął poziomu sprzed pandemii. Wskazano też na *nową ważną przyczynę braków szczepień – odmowy zaszczepienia dziecka wyrażone przez rodziców lub opiekunów na piśmie, co powiązano z wpływem bardzo aktywnych lat tzw. ruchów antyszczepionkowych*. Zwrócono w tym kontekście uwagę, że na koniec 2021 r. liczba dzieci niezaszczepionych w związku z odmową wynosiła 128.

(akta kontroli str. 324-339)

W *Informacji o stanie bezpieczeństwa* sporządzonej w 2023 r. za 2022 r. zwrócono uwagę m.in. na dalszy wzrost liczby przypadków zachorowań na ospę wietrzną (z 305 w 2021 r. do 743 w 2022 r.), niewielki wzrost poziomu zaszczepienia zarówno wśród dzieci młodszych, jak i wśród dzieci starszych oraz kolejny wzrost liczby odmów szczepienia (do 247). W dokumencie sporządzonym za 2023 r. odnotowano m.in. spadek zachorowań na ospę wietrzną (z 743 do 334 przypadków), wzrost zachorowań na szkarlatynę (z 39 do 137), niewielkie zwiększenie poziomu zaszczepienia

⁴⁶ Dalej: *Informacje o stanie bezpieczeństwa*.

⁴⁷ M.in. na wirusowe zapalenie wątroby, ospę wietrzną, grypę, boreliozę, gruźlicę.

najmłodszych dzieci, nie osiągające jednak poziomu zapewniającego odporność populacyjną. Nastąpił też dalszy wzrost poziomu zaszczepienia wśród starszych roczników (np. wśród 10-latków nastąpił wzrost zaszczepienia przeciw odrze, śwince i różyczce z 49,19 % w 2021 r., przez 71,47% w 2022 r. do 91,72% w 2023 r.). Zwrócono uwagę na uzupełnianie braków w uodpornieniu powstałych w trakcie pandemii COVID-19, stwierdzając jednak, że *na nadrobienie zaległości potrzeba czasu i zaangażowania pracowników służby zdrowia*. Odniesiono się też do wzrostu liczby osób⁴⁸ uchylających się od obowiązku szczepienia stwierdzając, że lekarze pracujący w punktach szczepień zakwalifikowali do tej kategorii *wszystkich rodziców, którzy nie zgłaszają się mimo wezwań oraz nie udokumentowali przeciwwskazań do szczepień*. Zwrócono też uwagę, że *uwzględniając liczbę dzieci podlegających obowiązkowym szczepieniom ochronnym w 2023 r., te które wykazano jako środowisko uchylające stanowią 4,09%, co koresponduje z brakami w uodpornieniach poszczególnych roczników*.

(akta kontroli str. 340-362)

Dyrektor w wyjaśnieniu wskazał, że *Informacje o stanie bezpieczeństwa sanitarnego powiatu nyskiego, składane były⁴⁹ do Starostwa Powiatowego w Nysie, które obsługuje biuro Rady Powiatu w Nysie oraz do Opolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (...), na komisjach Rady Powiatu przedstawiciel PSSE w Nysie (dyrektor lub z-ca dyrektora) udziela wyjaśnień i odpowiedzi na zadawane pytania, czy pojawiające się wątpliwości związane ze stanem sanitarnym powiatu. Następnie przedstawiana jest podczas sesji Rady Powiatu, gdzie również omawiana jest przez przedstawiciela PSSE w Nysie oraz Radnych a następnie zatwierdzana przez Radę Powiatu (głosowanie)*.

Rada Powiatu Nyskiego przyjęła bez uwag *Informacje o stanie bezpieczeństwa za lata 2020-2022*.

(akta kontroli str. 324-362, 579)

1.6. W Stacji gromadzone były dane o sytuacji zdrowotnej oraz o szczepieniach dzieci i młodzieży z Ukrainy, które były szczepione według innego kalendarza szczepień niż obowiązujący w Polsce. Na podstawie polecenia OPWIS z 23 marca 2022 r. (uzupełnionego 4 lipca 2022 r.) Stacja przekazywała od 28 marca 2022 r. do 22 grudnia 2023 r.⁵⁰ do WSSE cotygodniowe raporty sytuacyjne, w których przedstawiano informacje: a/ o liczbie osób rannych przyjętych z Ukrainy, b/ o liczbie osób z Ukrainy, którym udzielono pomocy medycznej, c/ o liczbie osób z Ukrainy zaszczepionych, d/ o liczbie uchodźców z Ukrainy, którzy zachorowali na choroby zakaźne (w tym COVID-19). Dodatkowo, począwszy od raportu z 11 lipca 2022 r., zgodnie z dyspozycją OPWIS z 4 lipca 2022 r., zamieszczano w nich informację o zachorowaniach na MPX⁵¹. Dane te pozyskiwano ze zgłoszeń w raportach ZLK⁵² oraz kontaktów telefonicznych z jednostkami POZ. Dane o zachorowaniach na choroby zakaźne przedstawiano także w sprawozdaniach MZ-56⁵³. Ponadto, przekazano do OPWIS informacje uzyskane z Oddziału Neonatologii Zespołu Opieki Zdrowotnej w Nysie, dotyczące wykonania szczepień u dzieci urodzonych przez obywatelki Ukrainy⁵⁴.

(akta kontroli str. 487-497)

⁴⁸ W dokumencie za 2022 r. podano liczbę 247 osób, a w dokumencie za 2023 r. już 821.

⁴⁹ W poszczególnych latach dokumenty przekazane zostały 10 marca 2021 r., 31 marca 2022 r., 28 lutego 2023 r. i 28 lutego 2024 r.

⁵⁰ Obowiązek raportowania został odwołany w korespondencji OPWIS z 27 grudnia 2023 r.

⁵¹ Małpia ospa.

⁵² Formularz zgłoszenia podejrzenia lub rozpoznania zakażenia lub choroby zakaźnej ZLK.

⁵³ Sprawozdanie (dwutygodniowe, kwartalne i roczne) o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach.

⁵⁴ Znak EP.966.1.11.2022.EK z 14 maja 2022 r. i znak EP.966.1.22.2022.EK z 15 września 2022 r.

W Stacji podejmowano działania informacyjne wobec jednostek POZ dotyczące szczepień ochronnych dzieci i młodzieży z Ukrainy. W szczególności 18 marca 2022 r. przekazano informację o aktualnych wytycznych Ministra Zdrowia dotyczących realizacji szczepień ochronnych dzieci z Ukrainy, a 7 czerwca 2022 r. – otrzymane od GIS ulotki dotyczące chorób zakaźnych, którym można zapobiegać w drodze szczepień ochronnych.

(akta kontroli str. 489-493)

Kierownik w wyjaśnieniu stwierdziła, że *pracownicy Stacji współpracują z personelem medycznym podmiotów wykonujących działalność leczniczą na terenie powiatu nyskiego, na bieżąco są omawiane i analizowane karty szczepień dzieci, które przyjechały z zagranicy i złożyły deklarację w podmiocie leczniczym. Wszelkie niezbędne informacje i zalecenia, między innymi na temat szczepień ochronnych, są niezwłocznie po otrzymaniu przesyłane do podmiotów wykonujących działalność leczniczą. (...) podmioty lecznicze wykonujące obowiązkowe szczepienia wykazują w sprawozdaniach kwartalnych ilość podanych preparatów szczepionkowych dla dzieci narodowości ukraińskiej. Pozyskane dane przekazywane są w sprawozdaniach kwartalnych do OPWIS. Zgodnie z wyjaśnieniami do sprawozdania rocznego MZ-54 w powyższym sprawozdaniu nie wykazuje się szczepień ochronnych u osób objętych przepisami ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa⁵⁵, które podlegają rejestracji w elektronicznej Karcie Szczepień. Dane o tych szczepieniach zbierane są w elektronicznym systemie rejestracji prowadzonym przez Centrum e-Zdrowia. Kierownik stwierdziła też, że konflikt zbrojny i związane z nim migracje dzieci i młodzieży z Ukrainy nie miały znaczącego wpływu na wzrost zachorowań na choroby zakaźne i ogólną sytuację epidemiologiczną.*

(akta kontroli str. 487-488)

1.7. Zespół Opieki Zdrowotnej w Nysie przekazywał do PSSE listy dzieci, które nie zostały zaszczepione w szpitalu. W poszczególnych kwartałach lat 2021-2023 w takich listach wymieniono odpowiednio 0, 4, 3, 7, 2, 1, 1, 1, 4, 3, 1 i 1, tj. łącznie 28 dzieci urodzonych w szpitalu. Pracownicy PSSE nanosili na otrzymane listy dzieci adnotacje, w których opisywali ustalone przyczyny braku zaszczepienia po urodzeniu lub inne informacje o tych dzieciach. Przyczyną braku zaszczepienia w szpitalu były trwające przeciwwskazania zdrowotne (jeden przypadek), prowadzona diagnostyka (trzy przypadki), czasowe wskazanie lekarskie (pięć przypadków dzieci, którym uzupełniono szczepienie w POZ zgodnie z PSO). W przypadku czworga dzieci informacje przekazano zgodnie z właściwością do innej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, w 12 przypadkach dzieci zostały ujęte w wykazach osób uchylających się lub rodzice podpisali oświadczenie o braku zgody na szczepienie, a w przypadku trojga dzieci brak było deklaracji wyboru lekarza POZ w jednostkach udzielających świadczeń na terenie Powiatu Nyskiego.

(akta kontroli str. 447)

W sprawie przypadków tzw. pustych kart uodpornień, tj. kart, które zostały przekazane przez szpitale zgodnie z dyspozycją rodziców, lecz pozostawały puste w związku z tym, że dziecka nie zadeklarowano do lekarza POZ w danej przychodni, Kierownik wskazała na znane jej cztery takie przypadki, z których w trzech - przychodnie pozostają w posiadaniu kart uodpornienia i nie wykazują dzieci w wykazie osób uchylających się, a w jednym - przychodnia POZ odesłała kartę do szpitala. Kierownik stwierdziła, że *przychodnia po kontakcie z matką dziecka ustaliła, że nie zamierza złożyć deklaracji, zawnioskowała o zarchiwizowanie karty, kategorię zabroniła pod groźbą pozwu sądowego przekazywania danych osobowych innym podmiotom.*

⁵⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 167, ze zm.

Ponadto Kierownik wyjaśniła, że *spraw nie analizowano w trakcie kontroli, ale robiono to na bieżąco, po otrzymaniu wykazu dzieci niezaszczepionych po urodzeniu z Oddziałów Noworodkowych, po zakończeniu kwartału. W okresie pozyskania informacji o sprawie w ww. podmiotach leczniczych kontrole nie były planowane. Informacje zebrano drogą telefoniczną. (...) poza zebraniem informacji o sprawie nie podejmowano innych czynności, ponieważ brak jest uregulowań prawnych dotyczących tego, gdzie w przypadku braku deklaracji do lekarza POZ miałyby trafić pusta karta niezaszczepionego w Oddziale Noworodkowym dziecka. Odmienne tryby postępowania przychodni wynikają właśnie z braku konkretnych przepisów prawnych tym zakresie. Nie ma w Polsce przepisu prawa nakazującego złożenia deklaracji do lekarza POZ. Z drugiej strony nie ma wyraźnych podstaw prawnych do odesłania w tej sytuacji karty szczepień z powrotem do Oddziału Noworodkowego, ponieważ pacjent został już dawno z niego wypisany. Z uwagi na powyższe, zarówno w przypadku pozostawienia karty w przychodni jak i odesłania do Oddziału Noworodkowego, karta trafia do archiwum, ponieważ żaden z podmiotów nie udziela świadczeń medycznych wobec niezaszczepionego dziecka. Nie znając sytuacji zdrowotnej dziecka, szczególnie w zakresie braku przeciwwskazań do szczepień ochronnych, nic można uznać go za środowisko uchylające się od szczepień.*

(akta kontroli str. 510-511)

Według informacji pozyskanych z Oddziału Neonatologii z Pododdziałem Patologii Noworodka Zespołu Opieki Zdrowotnej w Nysie⁵⁶ w latach 2021-2023 w szpitalu urodziło się 1 589 dzieci, z których 1 556 zostało zaszczepionych przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby, a 1 554 – przeciw gruźlicy. Zastępca Dyrektora ds. Medycznych ww. Zespołu, Zastępca Ordynatora ww. Oddziału oraz Pielęgniarka Oddziałowa wskazali w informacji, że *rodzice wszystkich noworodków są informowani o obowiązkowych szczepieniach przeciw WZW i BCG; rozmowę przeprowadza lekarz dyżurny; pielęgniarki i położne przeprowadzają edukację na temat szczepień obowiązkowych i zalecanych (...); w przypadku odmowy matka podpisuje Oświadczenie Świadomej Odmowy Szczepienia z podaniem przyczyny odmowy (...); rodzice niezaszczepionych dostają informację o możliwości zaszczepienia noworodka w późniejszym terminie w Wojewódzkiej Specjalistycznej Poradni Dziecięcej – Poradni ds. szczepień.* Ponadto przekazujący informację podali, że w latach 2021-2023 z powodu odmowy (braku zgody na szczepienie) nie zaszczepiono 18 noworodków.

(akta kontroli str. 581-607)

Według informacji pozyskanych od 19 POZ⁵⁷, w podmiotach tych występowały na dzień kontroli NIK przypadki tożsame ze wskazanymi w wyjaśnieniach Kierownik.

(akta kontroli str. 608-650)

1.8. Do czasu kontroli NIK w kontrolowanej jednostce nie podejmowano udokumentowanych działań informacyjno-edukacyjnych wobec pacjentów jednostek POZ niewypełniających obowiązku szczepień ochronnych. Nie podejmowano też czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych przewidzianych w przepisach ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁵⁸, co szczegółowo przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Pierwsza korespondencja o charakterze informacyjno-edukacyjnym, przypominająca o obowiązku uzupełnienia brakujących szczepień ochronnych, do osób zobowiązanych (identyfikowanych na podstawie danych przekazanych przez

⁵⁶ Informacja pozyskana na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

⁵⁷ Informacje pozyskane na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

⁵⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 2505, ze zm.

jednostki POZ) skierowana została w grudniu 2023 r. W pismach wysłanych do 16 adresatów PPIS poinformował m.in. o wynikających z przepisów obowiązkach związanych ze szczepieniami ochronnymi, przesłankach odstąpienia od poddania się szczepieniom, każdorazowej kwalifikacji do szczepień przez lekarza oraz o zaletach szczepień i korzyściach z nich wynikających. Wraz z informacją o zaległych szczepieniach przekazano prośbę o zgłoszenie się z dzieckiem do lekarza rodzinnego celem zakwalifikowania dziecka do wykonania obowiązkowych szczepień ochronnych i udokumentowania istniejących przeciwwskazań do ich wykonania.

(akta kontroli str. 498-499, 509)

Kierownik w wyjaśnieniu złożonym 11 marca 2024 r. wskazała: *uzyskano informację o jednym dziecku, które zostało zaszczepione po otrzymaniu pisma. Na pozostałe pisma nie uzyskano odpowiedzi oraz nie wpłynęły one na wykonanie obowiązku szczepień ochronnych – dane te uzyskano od personelu medycznego punktów szczepień po kontakcie telefonicznym. Wybór osób, do których skierowano ww. pisma konsultowano z personelem medycznym przychodni, w której zadeklarowane są dzieci. Wybrano rodziców, którzy w odczuciu pracowników medycznych mogliby po otrzymaniu pisma zmienić zdanie i poddać dziecko szczepieniom ochronnym. Nie kierowano pism do rodziców, o których wiadomo, że są zadeklarowanymi przeciwnikami szczepień, o głęboko ugruntowanym światopoglądzie w tym zakresie, z którymi już wcześniej pracownicy PSSE (...) mieli styczność i o których wiadomo, że na próbę nakłonienia do wykonania szczepień ochronnych reagują w sposób awanturniczy. Dla przykładu – w 2019 r. wysłano pismo do rodziców (...) przypominające o obowiązku wykonania szczepień ochronnych u ich dziecka. W odpowiedzi zostały przesłane do PSSE (...) pisma, w których rodzic przedstawił argumenty o szkodliwości szczepień ochronnych, a także uporczywie twierdził, że nie uchyla się od obowiązku szczepień, ponieważ zamierza je uzupełnić do 19 roku życia dziecka. Dodatkowo ten sam rodzic (...) pozwał do sądu lekarza pediatrę o bezprawne przekazanie PPIS (...) danych osobowych oraz wykazanie dziecka jako środowiska uchylającego się od obowiązkowych szczepień ochronnych. Ponadto Kierownik poinformowała, że w 2023 r., w toku dochodzenia epidemiologicznego dotyczącego zgłoszonego zachorowania na gruźlicę u matki dwojga nieszczepionych dzieci, przeprowadzono rozmowę edukacyjną przedstawiając jej skutki odmowy wykonania szczepień u jej dzieci i potencjalne zagrożenia wynikające z ich braku. Matka uporczywie twierdzi, że szczepienia są szkodliwe i wpływają negatywnie na rozwój dzieci. Z rozmowy sporządzono notatkę służbową. W 2018 r. jedno z dzieci ww. kobiety zachorowało na posocznicę wywołaną przez *Streptococcus pneumoniae* wymagającą hospitalizacji dziecka na Oddziale Dziecięcym ZOZ w Nysie, której można byłoby zapobiec wykonując u dziecka obowiązkowe szczepienia ochronne zgodnie z PSO. Ordynator oddziału, a także pracownik Oddziału Epidemiologii PSSE w Nysie wielokrotnie przeprowadzali rozmowy telefoniczne z matką dziecka próbując nakłonić do podjęcia szczepień ochronnych u jej dzieci – co odnotowano na formularzu wywiadu epidemiologicznego. Jednak matka uparcie tkwi przy swoich poglądach. Ponadto, ojciec dziecka wypisał je ze szpitala na własne żądanie, przed zakończeniem planowanego leczenia.*

(akta kontroli str. 509-510, 519)

1.9. W PSSE sporządzono roczne sprawozdania o zachorowanych na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach (MZ-56) oraz sprawozdania o zachorowaniach na wybrane choroby zakaźne według płci, wieku, miejsca zamieszkania oraz ich sezonowości (MZ-57 i MZ-58). W sprawozdaniach tych podawano liczbę przypadków zachorowań na m.in. choroby, przeciw którym wprowadzony został obowiązek poddania się szczepieniom ochronnym.

Ze sprawozdań MZ-56 wynikało, że w latach 2021-2023 w Powiecie Nyskim: a/ na wirusowe zapalenie wątroby typu B zachorowało odpowiednio 1, 7 i 19 osób, b/ na choroby wywołane rotawirusami – 13, 144 i 32 osoby, c/ na krztusiec – 1, 3 i 2 osoby, d/ na choroby wywołane pneumokokami – 0, 12 i 11 osób oraz e/ na świnkę – 5, 1 i 2 osoby. Nie stwierdzono natomiast przypadków zachorowania na błonicę, tężec, polio lub różyczkę.

(akta kontroli str. 363-404)

1.10. Realizowanie obowiązków związanych ze szczepieniem dzieci i młodzieży przez POZ podlegało kontroli prowadzonej przez pracowników Oddziału Epidemiologii. W latach 2021-2023 przeprowadzono łącznie 35 kontroli, w tym 12 kontroli doraźnych w zakresie dystrybucji preparatów szczepionkowych, warunków ich przechowywania oraz procedur monitorowania i utylizacji szczepionek. Zakres przedmiotowy kontroli planowych obejmował prawidłowość realizacji PSO i prowadzenia wymaganej dokumentacji szczepień ochronnych, w tym sprawozdawczości. Kontrolerzy oceniali ponadto warunki przechowywania preparatów szczepionkowych i zgodność stanów magazynowych z prowadzonymi kartami rozchodu. W trakcie czynności kontrolnych odnoszono się również do kwalifikacji personelu POZ, przypadków uchylania się od obowiązku szczepień ochronnych oraz realizacji szczepień zalecanych (nieobowiązkowych). W 16 kontrolach przeprowadzonych w jednostkach POZ w latach 2021-2023, pomimo występowania braków i błędów w sprawozdaniach złożonych przez te podmioty za okresy objęte tymi kontrolami, nie wskazano na występowanie nieprawidłowości zarówno w protokołach kontroli, jak również w ocenach w zakresie szczepień ochronnych⁵⁹, co świadczy o tym, że nie zapewniono pełnej rzetelności realizowanych czynności. Zagadnienie to opisano szczegółowo w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 273-319, 445-446)

W latach 2021-2023 zostały przeprowadzone w PSSE kontrole zewnętrzne w zakresie funkcjonowania systemu szczepień i dystrybucji szczepionek (jedna kontrola w 2022 r. przeprowadzona przez Opolskiego Wojewódzkiego Inspektora Farmaceutycznego w Opolu) oraz wykonywania zadań PSSE/PPIS w zakresie nadzoru nad realizacją obowiązku szczepień (jedna kontrola przeprowadzona w 2023 r. przez pracowników WSSE).

(akta kontroli str. 320-323)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Do czasu kontroli NIK w kontrolowanej jednostce nie podejmowano czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych przewidzianych w przepisach ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji wobec osób uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych. Pomimo posiadania danych o takich osobach przedstawianych przez jednostki POZ w kwartalnych sprawozdaniach z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych i załącznikach do nich (tj. w wykazach osób uchylających się) nie kierowano do nich pisemnych upomnień, zawierających wezwanie do wykonania obowiązku z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę postępowania egzekucyjnego, będących niezbędnym elementem dla uruchomienia stosownych działań egzekucyjnych. Pierwsze udokumentowane działania informacyjno-edukacyjne wobec takich osób podjęte zostały w trakcie kontroli NIK.

Kierownik w wyjaśnieniu stwierdziła: *lata 2021-2023 to czas, kiedy w Polsce*

⁵⁹ Druk wewnętrzny Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

obowiązywał okres epidemii, a następnie zagrożenia epidemicznego w związku z wystąpieniem zachorowań na COVID-19. Na pracowników Inspekcji Sanitarnej, szczególnie pracowników Oddziałów Epidemiologii nałożono wiele związanych z tym dodatkowych zadań: przeprowadzanie wywiadów epidemiologicznych z każdą osobą, u której stwierdzono zakażenie wirusem SARS-CoV-2, nakładanie w dedykowanych systemach teleinformatycznych kwarantanny na osoby kontaktu, zakańczanie kwarantanny w przypadku, gdy system zawodził, opracowanie ognisk zachorowań na COVID-19, często na dużą skalę, ponieważ występowały w szkołach, przedszkolach, placówkach służby zdrowia, domach pomocy społecznej, zakładach pracy – między innymi w Szpitalu w Nysie, Szpitalu w Głucholazach, Opolskim Centrum Rehabilitacji w Korfantowie, ZOL Paczków, ZOL Głucholazy, Hospicjum w Nysie, we wszystkich podległych terytorialnie Domach Pomocy Społecznej, Schronisku dla bezdomnych w Bielicach i w Nysie, w wielu przedszkolach i szkołach, żłobkach, zakładach pracy i PSSE.

Kierownik w wyjaśnieniach wskazała na przydzielane zadania oraz otrzymane wytyczne⁶⁰, w których polecono do odwołania (nie odwołano) ograniczenie liczby kontroli w terenie, a także zawieszenie tam, gdzie to możliwe, planowych działań na rzecz skupienia aktywności Inspekcji Sanitarnej na działalności przeciwepidemicznej – w szczególności dochodzeniach epidemiologicznych, związanych z pandemią. Stwierdziła też, że jednocześnie wpływały bieżące zgłoszenia zachorowań na inne choroby zakaźne, do których wymagane było przeprowadzenie dochodzenia epidemiologicznego oraz liczbowe wykazanie w okresowych meldunkach⁶¹. (...) W związku z ogromną skalą zachorowań na terenie powiatu nyskiego, pracownicy, aby sprostać zadaniom, wielokrotnie pracowali w godzinach nadliczbowych, w systemie dwuzmianowym, a także w weekendy i dni ustawowo wolne od pracy, za które odbierano przysługujące wolne w inne dni. Wskazała również na zachorowania pracowników PSSE, w tym Oddziału Epidemiologii oraz Oddziału Statystyki, które wygenerowały zaległości. (...) W roku 2022, w związku z wybuchem konfliktu zbrojnego na Ukrainie oraz napływem uchodźców do Polski, na pracowników Oddziału Epidemiologii nałożono nowe obowiązki: raportowanie miejsc pobytowych dla uchodźców, prowadzenie akcji informacyjnej w zakresie szczepień uchodźców, zwiększenie ilości dystrybuowanych szczepionek na potrzeby uchodźców, zmiana raportowania kwartalnego – z uwzględnieniem szczepień podanych uchodźcom, wzmoczenie dotychczasowego nadzoru na poliomyelitis w związku ze zwiększonym ryzykiem zawleczenia polio do Polski, z niskim poziomem uodpornienia. (...) W tym samym roku pojawiły się zachorowania na ospę małpią – nową na terenie Polski jednostkę chorobową. Pojawiło się szereg wytycznych dotyczących działań do zrealizowania. W roku 2023 liczba zachorowań na COVID-19 spadła, jednak pojawiły się inne zadania związane z wystąpieniem na terenie powiatu nyskiego: grypy ptaków, a następnie grypy kotów.

Kierownik wskazała też, że w maju 2023 r. zapadł wyrok Trybunału Konstytucyjnego, w którym uznano, że obowiązek szczepień ochronnych jest zgodny z konstytucją, jednak program szczepień ochronnych nie może być ogłaszany w formie komunikatu, ale powinien być wydany w formie rozporządzenia. Wskazano termin 6 miesięcy na zmianę i uregulowanie przepisów prawa. Kierownik wyjaśniła, że wymienione wyżej okoliczności wpłynęły na to, że czasowo zaniechano na rzecz innych obowiązków podejmowanie czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych służących wyegzekwowaniu obowiązku zaszczepienia wobec uchylających się od

⁶⁰ Pismo GIS znak GIS.72.1.2020 z 10 października 2020 r.

⁶¹ Łącznie na przestrzeni lat 2021-2023 wystąpiło 23 330 zachorowań na choroby zakaźne, w tym 19 066 na COVID-19, w związku z tym przeprowadzono 34 861 dochodzeń epidemiologicznych, zarejestrowano 120 ognisk zakażeń.

obowiązku szczepień. Zwłaszcza, że rozpoczęcie ww. działalności wiązałoby się z przestrzeganiem ustawowych terminów, a poszczególne etapy postępowania egzekucyjnego wymagają dużego zaangażowania i poświęconego czasu, którego na przestrzeni 2021-2023 wielokrotnie brakowało. Dodatkowo Kierownik wskazała na wymianę informacji z innymi Powiatowymi Stacjami Sanitarno-Epidemiologicznymi na terenie województwa opolskiego, która wskazywała, że podejmowana przez nie działalność egzekucyjna w celu przymuszenia do wykonania obowiązku szczepień ochronnych w wielu przypadkach nie była skuteczna. W 2023 r. do WSA w Opolu skierowano 4 skargi na postanowienia w sprawie odrzucenia zarzutów do postępowania egzekucyjnego. Rozpatrując skargi WSA uchylił postanowienia i nakazał uznać zarzuty dot. braku wymagalności obowiązku. W uzasadnieniu wyroków WSA (II SA/Op 269/23, II SA/Op 268/23, II SA/Op 244/23, II SA/Op 248/23) stwierdził, że przepisy zakwestionowane przez TK są niekonstytucyjne od początku ich istnienia, a nie od dnia stwierdzenia niekonstytucyjności przez TK, więc postępowania prowadzone w oparciu o te przepisy są wadliwe, mimo że TK wyznaczył termin wygaśnięcia tych przepisów.

(akta kontroli str. 483, 500-502, 514-527)

Dyrektor PSSE przedstawił w swoich wyjaśnieniach stanowisko zbieżne z przytoczonymi wyżej wyjaśnieniami Kierownik. Wskazał przy tym na skierowanie w grudniu 2023 r. 16 pism przypominających o obowiązku uzupełnienia brakujących szczepień ochronnych do rodziców lub opiekunów prawnych.

(akta kontroli str. 573, 576-577)

NIK, uwzględniając przytoczone w wyjaśnieniach okoliczności faktyczne, nie podziela stanowiska pracowników PSSE. Niewątpliwie ogromne obciążenie zadaniami spowodowane pandemią oraz trwającą wojną nie może uzasadniać braku realizacji zadań wierzyciela, na które wskazuje art. 6 § 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Zgodnie z tym przepisem, w razie uchylania się zobowiązanego od wykonania obowiązku wierzyciel powinien podjąć czynności zmierzające do zastosowania środków egzekucyjnych. Podejmowanie takich działań jest o tyle istotne, że z danych posiadanych przez kontrolowaną jednostkę wynika, że poziom wszczepialności na terenie Powiatu Nyskiego jest jednym z najniższych w regionie, a liczba osób uchylających się od szczepień stale rośnie. W celu poprawy tej sytuacji konieczne jest podjęcie przez pracowników Stacji aktywnych działań informacyjno-edukacyjnych oraz czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych. Należy podkreślić, że czynności informacyjno-edukacyjne, podobnie jak upomnienia zawierające wezwanie do wykonania obowiązku, z uwagi na ewentualne wdrożenie egzekucji administracyjnej, winny podlegać dokumentowaniu.

2. W kontrolowanej jednostce nie podjęto rzetelnych działań zmierzających do zapewnienia pełnej i właściwej realizacji obowiązków sprawozdawczych przez jednostki POZ, przez co dane przedstawiane w otrzymywanych sprawozdaniach miały ograniczony wpływ na sprawowanie przez PSSE bieżącego nadzoru nad szczepieniami ochronnymi, tj. do realizacji zadań PSSE określonych w art. 5 ust. 1 pkt 3 ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (sprawowanie nadzoru), jak też w kierunkach działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej ustalonych w wytycznych GIS⁶². Dane takie nie mogły być też bezpośrednio wykorzystywane do sporządzania sprawozdań zbiorczych opartych o sprawozdania składane przez jednostki POZ na podstawie art. 17 ust. 8 pkt 2 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń chorób zakaźnych u ludzi, w tym do ustalenia liczby osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych. Ograniczało to także możliwość prowadzenia, wobec osób

⁶² Wytyczne GIS do planowania i działalności Państwowej Inspekcji Pracy na poszczególne lata okresu 2021-2023.

zobowiązanych, właściwych działań informacyjno-edukacyjnych, zmierzających do dobrowolnego wykonania przez nie obowiązku szczepień dzieci i młodzieży, jak i do podejmowania czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych przewidzianych w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji wobec osób uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych.

Spośród 332 kwartalnych sprawozdań z obowiązkowych szczepień ochronnych według kart:

- w 73 przypadkach (22%) nie podano liczby osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych wymaganej wzorem sprawozdania w jego dziale drugim,
- w jednym przypadku (0,3%) do sprawozdania nie dołączono imiennego wykazu osób uchylających się wymaganego wzorem sprawozdania, pomimo podania w dziale drugim liczby (dwóch) osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych; liczba osób wykazanych w tym sprawozdaniu nie została ujęta w sprawozdaniu złożonym przez PSSE do WSSE,
- w 11 przypadkach (3,3%), pomimo niewykazania w sprawozdaniach faktu występowania osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych, jednostki POZ przekazały do Stacji imienne listy osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych.

(akta kontroli str. 446, 484-485, 574)

Spośród objętych badaniem szczegółowym 184 sprawozdań kwartalnych złożonych za czwarte kwartały lat 2021-2023:

- osiem sprawozdań (4,4%) nie zostało opatrzonych podpisem osoby działającej w imieniu sprawozdawcy, wymaganym wzorami sprawozdań ustalonymi w załącznikach nr 4 i 5 do rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r.⁶³,
- 69 sprawozdań (37,5%) nie zawierało numeru telefon, pod którym można uzyskać wyjaśnienia dotyczące sprawozdania wymaganego wzorami sprawozdań,
- dziewięć sprawozdań (4,9%) nie zawierało podsumowania w wierszu *Razem* wymaganego wzorami sprawozdań,
- w 51 sprawozdaniach (27,7%) nie podano adresata lub podano adresata błędnie, tj. wskazano inną jednostkę (WSSE, Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Katowicach, Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Opolu, Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Białymstoku oraz GIS),
- 67 sprawozdań spośród 101 sprawozdań według szczepionek zostało sporządzonych na formularzu odbiegającym od wzoru sprawozdania – w szczególności sprawozdania te: a/ w 12 przypadkach zawierały inną treść w kolumnie *Nazwa szczepionki*, b/ w jednym przypadku nie zawierało kolumny *Uwagi/Komentarze*, c/ w 54 przypadkach zawierały inną treść w kolumnie *Nazwa szczepionki* oraz nie zawierały kolumn: *Zamówienie roczne* i *Zamówienie kwartalne*, a zawierały kolumny: *Ilość pobranej szczepionki w PSSE w Nysie*, *W tym podanych dawek uchodźcom z Ukrainy*, *Dawki zniszczone w wyniku awarii/przeterminowania/stłuczenia (wskazać powód)*, *Stan w placówce na koniec kwartału*; większość z takich sprawozdań sporządzono na wzorze przekazanym jednostkom POZ przez PPIS⁶⁴,
- 21 sprawozdań spośród 83 sprawozdań według kart przekazanych zostało po terminie ustalonym w § 13 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r.

Ponadto część ze sprawozdań przekazanych zostało bezpośrednio do Stacji, a więc w sposób nieprzewidziany w przepisach rozporządzenia w sprawie szczepień

⁶³ Dalej: wzory sprawozdań.

⁶⁴ Przy ww. pismach znak EP.0441.5.2023.MM z 13 marca 2023 r. i znak EP.966.1.1.2024.MM z 2 stycznia 2024 r.

ochronnych z 2011 r., zgodnie z którym sprawozdania winny być przekazane za pomocą komunikacji elektronicznej lub listem poleconym.

(akta kontroli str. 445, 484-485, 574)

Badając sprawozdania według kart ustalono, że niektóre z przyjętych bez uwag przez PSSE sprawozdań podmiotów leczniczych nie zawierały w dziale drugim informacji o osobach uchylających się od obowiązku poddania się szczepieniom ochronnym, jak również nie dołączono do nich wykazów osób uchylających się od tego obowiązku, pomimo, że informacje o takich osobach były przekazywane do Stacji w okresach poprzedzających, jak również następujących. Dotyczyło to:

- sprawozdań trzech podmiotów⁶⁵ za I kwartał 2023 r., w których nie wykazano osób uchylających się, mimo że w poprzednich okresach wykazano łącznie 63 osoby,
- sprawozdań dwóch podmiotów⁶⁶ za II kwartał 2023 r., w których nie wykazano osób uchylających się, mimo że w poprzednich okresach wykazano łącznie 45 osób,
- sprawozdań trzech podmiotów⁶⁷ za III kwartał 2023 r., w których nie wykazano osób uchylających się, mimo że w poprzednich okresach wykazano łącznie 68 osoby.

Biorąc pod uwagę, że PSSE sporządziła za ww. okresy sprawozdania z obowiązkowych szczepień ochronnych według kart, zasadniczo w oparciu o otrzymane wykazy osób uchylających się, powoduje, że przekazane do WSSE w tych sprawozdaniach informacje⁶⁸ odbiegały od rzeczywistej liczby osób uchylających na terenie powiatu nyskiego.

(akta kontroli str. 413-415, 446)

W konsekwencji błędów oraz braków w przekazywanych przez jednostki POZ danych o osobach uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych, a także zaniechania weryfikacji niektórych okoliczności wynikających z otrzymanych sprawozdań według kart:

- prowadzona w Stacji ewidencja osób uchylających się nie mogła stanowić narzędzia zapewniającego rzetelne informacje o osobach uchylających się, umożliwiające „automatyczne” wdrożenie wobec każdej takiej osoby działań informacyjnych i egzekucyjnych,
- liczba osób uchylających się wykazywana przez Stację w sprawozdaniach kwartalnych oraz w sprawozdaniach rocznych o osobach uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych przekazywanych do WSSE była różna (w tym w części sprawozdań istotnie różna) od liczby wynikającej ze sprawozdań jednostek POZ i przekazywanych do PSSE imiennych wykazów osób uchylających się; podana w kolejnych sprawozdaniach kwartalnych Stacji z lat 2021-2023 liczba uchylających się wynosiła: 91, 102, 116, 128, 142, 145, 149, 247, 279/433, 279/433, 279/433 i 821 (w sprawozdaniach kwartalnych za okres od I do III kwartału 2023 r. oprócz liczby dzieci podano także liczbę rodziców); łączna liczba uchylających się według sprawozdań kwartalnych jednostek POZ (z uwzględnieniem zmian naniesionych przez pracowników PSSE) wynosiła odpowiednio: 93, 102, 116, 114, 142, 145, 149, 247, 163, 97, 226 i 821, a według imiennych wykazów przekazanych przez jednostki POZ (z uwzględnieniem zmian naniesionych przez pracowników PSSE) liczba osób uchylających się wynosiła odpowiednio: 93, 102, 116, 128, 142, 145, 149, 247, 279, 279, 279 i 821.

(akta kontroli str. 432-446)

Odnosząc się do przekazania jednostkom POZ wzorów sprawozdań według szczepionek zawierających nazwy szczepionek i kolumn inne niż określone w załączniku nr 5 do rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r,

⁶⁵ EL-MED Otmuchów, Omega Paczków i VITA-MED Chróścina.

⁶⁶ SILOE Przechód i EL-MED Otmuchów.

⁶⁷ EL-MED Otmuchów, OMEGA Paczków i Optima Nysa.

⁶⁸ W każdym z trzech sprawozdań podano liczbę 279, jako liczbę uchylających się (dzieci).

a następnie akceptowania sprawozdań uwzględniających takie wzory, Kierownik wskazała, że szczepienia dzieci uchodźców z Ukrainy nie są dokumentowane na formularzach MZ-54 (...), a poszczególne szczepienia mogą być realizowane u dowolnie wybranego świadczeniodawcy. W związku z powyższym został zmieniony i dostosowany do potrzeb druk sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych wg ilości wykorzystanych szczepionek, poprzez dodanie dodatkowych kolumn i wierszy. Zmiany te zostały wprowadzone w celu zbierania szczegółowych danych na temat wykorzystanych szczepionek podanych uchodźcom z Ukrainy. Miały posłużyć do analizowania danych na temat skali szczepień wśród uchodźców z Ukrainy w powiecie nyskim, w celu ewentualnego zwiększenia zapotrzebowania na preparaty szczepionkowe, a także udzielania informacji w tym zakresie zainteresowanym podmiotom (np. zapytania o informację publiczną, ewentualne zapytania w trakcie zebrania Rady Powiatu, ww. cotygodniowa sprawozdawczość w tym zakresie).

(akta kontroli str. 511)

Kierownik wskazała w wyjaśnieniach, że otrzymywane od podmiotów leczniczych sprawozdania kwartalne wielokrotnie zawierają błędy, wynikające z wielu aspektów. Często pielęgniarki obsługujące punkty szczepień, mają w zakresie obowiązków wiele innych czynności, więc sprawozdania sporządzają w pośpiechu, w wolnych chwilach pomiędzy innymi zadaniami. Zwłaszcza w okresie epidemii COVID-19, wzmożonej liczbie zachorowań placówki były skupione na diagnozowaniu i leczeniu chorych, kwestie dotyczące wykonawstwa szczepienia zostały odłożone na dalszy plan. Na terenie powiatu nyskiego działa spora ilość punktów szczepień, w wielu z nich zmieniają się osoby zatrudnione, każda kolejna nowa osoba popełnia błędy przy sporządzaniu sprawozdań, ponieważ są one dla wielu osób niezrozumiałe. Z kolei pielęgniarki, które od lat wykonują sprawozdania dotyczące szczepień z przyzwyczajenia sporządzają je na tych samych powielonych wzorach, nawet gdy zostały one w międzyczasie zmienione. Czasem informacje o zmienionym wzorze sprawozdania nie trafiały do osób za to odpowiedzialnych, bo skrzynki pocztowe obsługiwane są np. przez administrację Przychodni, która przeoczyła wysłane przez PPIS pismo. Pracownicy Oddziału Epidemiologii zwracali ustnie uwagę o błędach w sprawozdaniach, telefonicznie uzgadniali i nanosili poprawki na nich. Poprawione wersje w formie papierowej nie były konsekwentnie egzekwowane z uwagi na ograniczony czas, natłok innych obowiązków. Udało się wyegzekwować poprawione wersje sprawozdań za IV kwartał 2023 r., ale wymagało to wyłączenia jednego z pracowników Oddziału Epidemiologii PSSE od innych zadań komórki na wiele dni i poświęcenia uwagi tylko i wyłącznie na tę kwestię, co obciążało dodatkowo pozostałych pracowników komórki merytorycznej. Udało się to zrealizować również dzięki temu, że w okresie sprawozdawczym nie były nałożone na pracowników Oddziału Epidemiologii inne nadzwyczajne zadania, np. związane z epidemią, opracowaniem ognisk, itp. (...) Liczba osób uchylających w poszczególnych kwartałach sumowana jest na podstawie faktycznych wykazów dołączonych do sprawozdań, nie na podstawie danych zawartych w dziale II kwartalnego sprawozdania z obowiązkowych szczepień ochronnych wg informacji zawartych w kartach uodpornienia przechowywanych przez składającego sprawozdanie, z uwagi na częste pomyłki świadczeniodawców czy pomijanie wypełniania tej rubryki.

(akta kontroli str. 511-512)

W sprawie działań podejmowanych w celu sprawdzenia prawidłowości danych zawartych w otrzymywanych sprawozdaniach z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych Kierownik w wyjaśnieniu podała, że dla sprawozdania według szczepionek – rubryka ilość zużytej szczepionki i liczba podanych dawek porównywana była z ilością kart w poszczególnych rocznikach w danej przychodni

składającej sprawozdanie, a także z ilością pobranej w danym kwartale szczepionki; ilość podanych dawek powinna wynosić różnicę pomiędzy szczepionką zużyta a wykazaną ilością dawek przeterminowanych stłuczonych czy zniszczonych w wyniku awarii w danym kwartale; szczepionki z magazynu PSSE wydawane były świadczeniodawcom za pośrednictwem Elektronicznego Systemu Nadzoru nad Dystrybucją Szczepionek, a sporadyczne korekty wynikały z błędu ludzkiego spowodowanego natłokiem obowiązków pracowników O/Epidemiologii. Odnosząc się do sprawozdań wg kart, Kierownik wskazała, że dane o liczbie kart porównywane były z poprzednim kwartałem – stan na koniec poprzedniego kwartału musiał być identyczny jak stan na początku bieżącego kwartału podlegającego sprawozdawczości, stan na koniec kwartału bieżącego powinien wynieść sumę pomiędzy stanem w poprzednim kwartale, a ruchami kart w poszczególnych rocznikach w bieżącym kwartale (należy sprawdzić poprawność obliczeń); liczba osób uchylających przyjmowana była wg przekazanego wykazu tych osób po odjęciu osób zdublowanych lub tych osób, które nie powinny być tam wykazane; prawidłowość zakwalifikowania – wykazane powinny być: osoby które nie mając przeciwskażeń zdrowotnych nie realizują szczepień ochronnych wymaganych dla wieku, deklarują przeciwskażenia zdrowotne, ale nie są one udokumentowane jako stanowiące przeciwskażenia w realizacji szczepień; wykazy w miarę możliwości były analizowane, telefonicznie uzupełniane o brakujące informacje, porównywane z poprzednimi kwartałami.

(akta kontroli str. 512-513)

W odniesieniu do powyższych wyjaśnień NIK zaważa, że w sprawozdaniach według kart za IV kwartał 2023 r., przekazanych do Stacji w trakcie niniejszej kontroli, udało się uzyskać korekty błędnie złożonych sprawozdań i w rezultacie nie wystąpiły już braki lub błędy występujące wcześniej. Oznacza to, że przyczyną części nieprawidłowości występujących w sprawozdaniach jednostek POZ mógł być brak zapewnienia właściwego nadzoru Stacji nad tym obszarem. Należy też dodać, że przewidzianym w obowiązujących przepisach narzędziem prawnym do skutecznego egzekwowania przez pracowników PSSE właściwych działań jednostek POZ w zakresie sprawozdawczości są kontrole prowadzone przez Stację w tych podmiotach w zakresie realizacji PSO i prowadzenia wymaganej dokumentacji szczepień ochronnych, w ramach których badaniem obejmowana jest sprawozdawczość kontrolowanych jednostek. W żadnej z takich kontroli przeprowadzanych w POZ nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie m.in. realizacji obowiązków sprawozdawczych, co opisano poniżej w pkt 4.

3. W Stacji naniesiono zmiany/korekty w 14 sprawozdaniach według kart i/lub w dołączonych do nich wykazach osób uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych, pomimo tego, że z obowiązujących przepisów, tj. ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi⁶⁹, ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, jak i rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r. nie wynikała taka możliwość, a obowiązek prowadzenia rzetelnej dokumentacji medycznej w tym zakresie ciążył na osobach przeprowadzających obowiązkowe szczepienia ochronne. Zmiany w sprawozdaniach dotyczyły w szczególności liczby osób uchylających się od obowiązkowych szczepień, a w wykazach dołączanych do sprawozdań – zaliczania danej osoby od osób uchylających się od szczepień.

(akta kontroli str. 446, 484-485, 574)

PPIS wskazał, że pracownicy Oddziału Epidemiologii zwracali ustnie uwagi o błędach w sprawozdaniach, telefonicznie uzgadniali i nanosili poprawki na nich. Poprawione

⁶⁹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1284, ze zm.

wersje w formie papierowej nie były konsekwentnie egzekwowane z uwagi na ograniczony czas, natłok innych obowiązków, zwłaszcza w okresie epidemii COVID-19.

(akta kontroli str. 578)

4. W trakcie niektórych kontroli⁷⁰, prowadzonych przez pracowników PSSE w jednostkach POZ, pomimo stwierdzenia braku rzetelności sporządzanych przez te jednostki sprawozdań z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych, nie odnotowano nieprawidłowości w tym zakresie w protokołach kontroli, jak i w ocenach w zakresie szczepień ochronnych. W pkt 16 oceny w zakresie szczepień ujęto jedynie adnotacje o treści np.: *poinformowano o konieczności większej dokładności przy sporządzaniu sprawozdań*. Ponadto pomimo otrzymania przed rozpoczęciem kontroli prowadzonych w jednostkach POZ, sporządzonych za okresy objęte tymi kontrolami sprawozdań z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych⁷¹ wykazujących braki i błędy, to w trakcie kontroli w tych podmiotach nie stwierdzono i nie opisano nieprawidłowości w tym zakresie w protokołach kontroli, jak i w ocenach w zakresie szczepień ochronnych.

(akta kontroli str. 270-273, 276, 281, 285, 290, 294, 299, 303, 308, 313, 318, 445-446)

Kierownik oraz Asystent wskazały, że *brak rzetelności przy sporządzaniu sprawozdań był weryfikowany i poprawiany od razu na bieżąco po jego stwierdzeniu, więc w czasie kontroli było to tylko omawiane. Z uwagi na dokonanie tych poprawek bezpośrednio po złożeniu sprawozdań, nie traktowano ich jako aktualnych nieprawidłowości, wymagających wpisania do protokołu kontroli. Zaznaczono to w załączniku do kontroli. Wyjaśniły też, że informacje o stwierdzonym braku rzetelności w sporządzaniu sprawozdań z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych były przekazywane przede wszystkim ustnie (głównie telefonicznie) na bieżąco po ich otrzymaniu i zanalizowaniu (...) błędy nie były traktowane jako rażące i przede wszystkim nie wpływały one na przekazywane kwartalnie dane – źródłem informacji o liczbie osób uchylających był sporządzony przez podmiot leczniczy wykaz osób uchylających się od obowiązku szczepień.*

(akta kontroli str. 529, 532)

NIK nie podziela stanowiska przedstawionego w powyższych wyjaśnieniach pracowników PSSE. Nieuprawnione nanoszenie przez pracowników PSSE poprawek w sprawozdaniach składanych przez jednostki POZ, nie spowodowało, że te sprawozdania stały się poprawne, a przyjęta praktyka omawiania nieprawidłowości w trakcie kontaktów roboczych i kontroli jednostkowych miała ograniczoną skuteczność, o czym świadczy powtarzalność braków i błędów w kolejnych otrzymywanych sprawozdaniach.

OCENA CZĄSTKOWA

Pracownicy Stacji posiadali wiedzę o jednostkach POZ wykonujących na terenie powiatu szczepienia obowiązkowe dzieci i młodzieży oraz gromadzili i weryfikowali otrzymywane od nich dane sprawozdawcze. Nie zapewnili jednak właściwego nadzoru nad prawidłowością przekazywanych przez te jednostki sprawozdań okresowych ze szczepień ochronnych. W konsekwencji do Stacji przyjęto

⁷⁰ Dotyczy to kontroli z 2023 r. w NZOZ SILOE Przechód, NZOZ OMEGA Otmuchów i NZOZ Mariacka Nysa oraz z 2022 r. w NZOZ VITA Kamiennik i NZOZ SKORMED Skoroszyce.

⁷¹ Dotyczy to m.in. braku oznaczenia liczby osób uchylających się od szczepień w sprawozdaniach: NZOZ EL-MED Otmuchów za IV kw. 2021 r. i III kw. 2022 r., NZOZ MEDIPAK Nysa za IV kw. 2021 r., NZOZ MEDIPAK Pakosławice za IV kw. 2021 r., NZOZ MEDICUS Paczków za IV kw. 2021 r. i III kw. 2022 r., Praktyka Lekarska Korfantów za IV kw. 2021 r., NZOZ VITA Łambinowice za I i II kw. 2023 r., NZOZ Remedium Nysa za IV kw. 2021 r. oraz I i II kw. 2023 r., NZOZ VITA MED Chróścina za I kw. 2023 r., NZOZ NINAMED Burgrabice za IV kw. 2021 r. i I-III kw. 2023 r., NZOZ OMEGA Otmuchów za I kw. 2023 r. oraz Przychodnia DORA Ścinawa Mała za IV kw. 2021 r. i III kw. 2023 r.

sprawozdania obarczone wadami i brakami ograniczającymi możliwość wykorzystania danych w nich przedstawionych w sprawowaniu przez Stację bieżącego nadzoru nad szczepieniami ochronnymi (w tym identyfikacją osób uchylających się od obowiązku szczepień) oraz bezpośredniego ich wykorzystania w sporządzanych w PSSE sprawozdaniach zbiorczych. Sprawozdania POZ były ponadto korygowane przez pracowników Stacji mimo braku podstaw prawnych dla takiego działania.

W PSSE dokonywano analiz i ocen epidemiologicznych, o których mowa w ustawie o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, których wyniki wykorzystywano w działalności Stacji.

PPIS zgodnie z wymogami przepisów o Inspekcji Sanitarnej corocznie przedstawiał Radzie Powiatu Nyskiego opracowane w Stacji *Informacje o stanie bezpieczeństwa sanitarnego Powiatu Nyskiego*, które były przyjmowane przez Radę Powiatu.

Pomimo wzrastającej liczby osób uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych, w Stacji nie podejmowano żadnych czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych przewidzianych w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji w celu wyegzekwowania realizacji tego obowiązku. Zaniechanie to nastąpiło pomimo posiadania informacji o takich osobach. Pierwsze udokumentowane działania edukacyjno-informacyjne wobec uchylających się wdrożono dopiero w trakcie kontroli NIK.

OBSZAR

2. Działania oświatowo-zdrowotne Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

Opis stanu faktycznego

2.1. W okresie objętym kontrolą pracownicy Stacji, w ramach realizacji zadań oświatowo-zdrowotnych, o których mowa w art. 6 pkt 1-2 i 4 ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, podejmowali szereg działań ukierunkowanych na promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży, jak również ogólnie zdrowia, w tym szczepień zalecanych, w tym:

- publikowali w mediach społecznościowych i na stronie internetowej Stacji informacje o: a/ szczepieniach ochronnych dla dzieci, b/ PSO i kalendarzu szczepień ochronnych, c/ indywidualnych i populacyjnych zaletach szczepień i programów szczepień, d/ zapobieganiu chorobom zakaźnym, e/ możliwości uzyskania informacji o zaszczepieniu, f/ szczepieniach bezpłatnych i odpłatnych częściowo, w tym o zasadach refundacji, g/ Europejskim Tygodniu Szczepień, h/ akcji *Zaszczep w sobie chęć szczepienia*, i/ szczepieniach skierowanych do obywateli Ukrainy przebywających na terytorium Polski,
- przekazywali materiały dotyczące szczepień m.in. do szkół i urzędów z terenu Powiatu Nyskiego,
- prowadzili prelekcje i pogadanki dotyczące profilaktyki chorób, w tym w ramach wojewódzkiego programu profilaktycznego pn. *Zarazkom się nie damy, bo o siebie dbamy* oraz programu profilaktycznego *Podstępne WZW*.

(akta kontroli str. 125-269)

Dyrektor wskazał dodatkowo, że w 2023 r. PSSE współorganizowała dwa szkolenia dotyczące szczepień. Pierwsze szkolenie współorganizowano z firmą farmaceutyczną produkującą szczepionki, skierowane było ono do personelu medycznego, w tym pielęgniarek i lekarzy punktów szczepień. Tematem szkolenia

było „Choroba meningokokowa – ocalenie w twoich rękach” i dotyczyło szczepień przeciwko inwazyjnej chorobie meningokokowej.

(akta kontroli str. 579)

2.2. W Stacji nie podejmowano działań polegających na opracowywaniu programów i planów działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej. Nie dokonywano także ocen działalności oświatowo-zdrowotnej dotyczącej szczepień ochronnych.

Dyrektor Stacji wyjaśnił, że PSSE *nie opracowuje dodatkowych programów i planów działalności zapobiegawczej oraz przeciwepidemicznej, jak również nie dokonuje ocen działalności oświatowo zdrowotnej dotyczącej szczepień ochronnych. Podejmowane działania są zgodne z przyjętym na dany rok Planem zasadniczych zadań (dawniej zamierzeń).*

(akta kontroli str. 579)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

PPIS prowadził w okresie objętym kontrolą różnorodne działania oświatowo-zdrowotne w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży, w tym czynności ukierunkowane na promocję szczepień obowiązkowych, mające na celu kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych dotyczących szczepień. Działania kierowano także do osób przybyłych do Polski z Ukrainy i szczepionych według innego kalendarza szczepień.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski

Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Zapewnienie rzetelnego nadzoru nad poprawnością i kompletnością przekazywanych do Stacji sprawozdań jednostek POZ ze szczepień ochronnych, w tym w ramach przeprowadzanych kontroli w jednostkach POZ.
2. Zapewnienie podejmowania czynności – w uzasadnionych przypadkach – zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych przewidzianych w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Opolu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Opole, 26 kwietnia 2024 r.

Kontroler
Rafał Marynowicz
doradca ekonomiczny

/-/

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Opolu
Dyrektor
Z up. Janusz Madej
Wicedyrektor Delegatury

/-/

.....
podpis